

Beslut

efter kvalitetsgranskning av skolors arbete med
extra studietid på högstadiet vid Irstaskolan i
Västerås kommun

Inledning

Skolinspektionen har med stöd i 26 kap. 19 och 20 §§ skollagen (2010:800) genomfört en tematisk kvalitetsgranskning av skolors arbete med extra studietid på mellan- och högstadiet. Granskningen vid Irstaskolan i Västerås kommun omfattar verksamheten i högstadiet.

Granskningen utgår från två frågeställningar:

1. I vilken utsträckning ger rektor förutsättningar för undervisning inom den extra studietiden som utgår från elevernas behov och som motiverar dem till att ta del av den extra studietiden?
2. I vilken utsträckning genomför lärarna undervisning inom den extra studietiden som utgår från elevernas behov och som motiverar dem till att ta del av den extra studietiden?

Läsanvisning

Bedömningen görs i förhållande till de kvalitetskriterier Skolinspektionen tagit fram för granskningen av området, vilka beskrivs i bilaga 2. I den bilagan finns också en beskrivning av hur granskningen har genomförts. Granskningens författningsstöd återfinns i bilaga 3. För varje delområde bedöms om skolenhetens arbete uppfyller de framtagna kvalitetskriterierna i hög utsträckning, i flera delar eller i låg utsträckning. Om arbetet bedöms uppfylla kvalitetskriterierna i låg utsträckning eller i flera delar anger Skolinspektionen att utvecklingsarbeten behöver inledas och beskriver inom vilka områden. En skriftlig redovisning av åtgärder begärs då av huvudmannen. Om arbetet bedöms uppfylla kvalitetskriterierna i hög utsträckning anger Skolinspektionen inte några utvecklingsområden, men kan lämna framtåsyftande kommentarer. Någon redovisning begärs då inte.

Beslut:

Skolinspektionen bedömer att framtagna kvalitetskriterier uppfylls av Irstaskolan i följande utsträckning:

Rektors kommunikation om och bemanning av extra studietid

Rektorn ger i låg utsträckning förutsättningar för undervisning inom den extra studietiden som utgår från elevernas behov och som motiverar dem till att ta del av den extra studietiden.

Ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande områden:

- Rektorn behöver utifrån en analys av elevernas behov tydliggöra i sin kommunikation med lärare och annan personal att olika elevgrupper särskilt bör uppmuntras att delta på den extra studietiden, och att behoven hos dessa elever kan se olika ut.
- Rektorn behöver bemanna den extra studietiden utifrån identifierade behov hos eleverna.

Undervisningens genomförande

Lärarna genomför i låg utsträckning undervisning inom den extra studietiden som utgår från elevernas behov och motiverar dem till att ta del av den extra studietiden.

Ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande område:

- Lärarna behöver utveckla arbetet med att uppmuntra eleverna till att delta i den extra studietiden.

Uppföljning

Huvudmannen ska senast **den 15 augusti 2024** redovisa till Skolinspektionen vilka förbättringsåtgärder som vidtagits utifrån de identifierade utvecklingsområdena och resultat av dessa åtgärder. Som stöd för redovisningen bör bifogad mall (bilaga 4) användas.

Redogörelsen skickas via e-post till skolinspektionen.linkoping@skolinspektionen.se. Hänvisa till Skolinspektionens diarienummer för granskningen (dnr 2023:4186) i de handlingar som sänds in.

Skolinspektionens bedömningar

Nedan redovisas Skolinspektionens bedömningar för respektive bedömningsområde.

Rektors kommunikation om och bemanning av extra studietid

Det här området handlar om hur rektorn kommunicerar med skolans personal om den extra studietiden och om hur rektorn bemannar den extra studietiden efter elevernas behov. Det innefattar också ifall rektorn ger förutsättningar för

undervisning inom den extra studietiden som utgår från elevernas behov och som motiverar dem till att ta del av den extra studietiden.

Skolinspektionen bedömer följande: Rektorn ger i låg utsträckning förutsättningar för undervisning inom den extra studietiden som utgår från elevernas behov och som motiverar dem till att ta del av den extra studietiden.

Rektorns kommunikation om den extra studietiden

Av granskningen framgår att rektorn till viss del har informerat personalen om den extra studietiden, men inte på ett tydligt sätt betonat vikten av att informera och uppmuntra elever att delta. I intervjun med rektorn framkommer att rektorn arbetat kort tid på skolan och att hen under den tiden hittills inte prioriterat den extra studietiden. Rektorn uppger att hen inte pratat om den extra studietidens syfte och mål med lärarna eller påtalat vikten av ett gemensamt arbete kring att informera och uppmuntra elever att delta. De har emellertid gemensamt diskuterat vikten av att arbeta relationellt, vilket rektorn menar har positiv effekt på den extra studietiden. Rektorn uppger dock att de inte närmare har arbetat med detta i förhållande till den extra studietiden. I intervju med lärarna framgår att rektorn har informerat om vad lagen säger kopplat till den extra studietiden. De har dock inte diskuterat gemensamt kring hur de ska uppmuntra elever att delta.

Vidare visar granskningen att rektorn i begränsad utsträckning kommunicerat att elever med stora behov av den extra studietiden särskilt bör identifieras och uppmuntras till att delta. Av intervju med rektorn framgår att hen inte har lett ett gemensamt arbete kring vilka elever som särskilt bör uppmuntras och på vilket sätt. Både rektorn och lärarna uppger att de utgår från individens behov och att de inte gemensamt har diskuterat att specifika grupper av elever skulle ha ett särskilt behov av den extra studietiden, exempelvis elever som kommit långt i sin kunskapsutveckling. Det framgår även av intervjuerna med rektorn och lärarna att rektorn inte närmare har tydliggjort för lärarna hur planering och uppföljning av elevernas arbete på den extra studietiden ska genomföras.

Rektorns bemanning av den extra studietiden

Granskningen visar att rektorn har god kännedom om elevernas behov, men inte bemannar den extra studietiden utifrån en analys av dessa. Av intervju med rektorn framgår att hen har god kännedom om elevernas måluppfyllelse och att det generellt är goda studieresultat på skolan. Rektorn uppger att de elever som utifrån låga studieresultat skulle kunna vara aktuella för den extra studietiden får andra former av stödinsatser. Elever som kommit längre i sin kunskapsutveckling har inte diskuterats som målgrupp för den extra studietiden. Av intervjuerna med rektorn och lärarna samt inskickat material framgår att den extra studietiden bemannas utifrån ett rullande schema, där två personal bemannar vid varje tillfälle. I detta schema ingår alla lärare på skolan, specialpedagogen samt två elevassistenter. Det kan enligt rektorn innebära att ingen av de två personal som

bemannar den extra studietiden är lärare men rektorn bedömer samtidigt att det är mindre sannolikt att så sker. Vilka som bemannar den extra studietiden aktuell vecka annonseras på digitala skärmar på skolan. Lärarna och rektorn berättar att vilka lärare som bemannar vilken vecka inte har utgått från något identifierat behov hos eleverna, såsom exempelvis ämnen där elevernas måluppfyllelse är lägre. Parallellt med den extra studietiden har övriga lärare konferens i ett angränsande klassrum, vilket enligt lärarna möjliggör för elever att vid behov få stöd även av lärare som inte bemannar den extra studietiden just då. Lärarna uppger att det är en stor fördel att övriga lärare är tillgängliga i ett angränsande rum, och att de på så sätt kan tillgodose de behov av ämnesstöd som eleverna efterfrågar.

Förutsättningar för planering och uppföljning av extra studietid

Granskningen visar att rektorn ger generella förutsättningar för samplanering och uppföljning, men att det inte finns gemensamma rutiner eller riktlinjer för sådant arbete kopplat till den extra studietiden. I inskickat material framgår att lärarna generellt har möjligheter att samverka vid behov, men att samverkan kring just den extra studietiden hittills inte behövts. Rektorn uppger i intervjun att det är en god samverkan mellan lärarna på skolan. Lärarna uppger dock att det inte finns gemensamma rutiner eller riktlinjer kring planering och uppföljning av den extra studietiden. Vidare uppger lärarna att det inte funnits behov av varken samplanering eller uppföljning då det är så få elever som går på den extra studietiden. Det framgår vidare av intervjun med rektorn att det inte skett någon övergripande uppföljning av den extra studietiden i form av statistik kring deltagande eller orsaker till det låga deltagandet. Rektorn berättar att de kommer att utvärdera arbetet med den extra studietiden vid slutet av läsåret.

Identifierat utvecklingsområde

I syfte att ytterligare höja verksamhetens kvalitet inom området bedömer Skolinspektionen att följande utvecklingsarbete behöver inledas:

Utvecklingsområde 1

- Rektorn behöver utifrån en analys av elevernas behov tydliggöra i sin kommunikation med lärare och annan personal att olika elevgrupper särskilt bör uppmuntras att delta på den extra studietiden, och att behoven hos dessa elever kan se olika ut.

Av granskningen framgår att rektorn informerar lärarna och övrig personal om den extra studietiden generellt men rektorn har inte betonat vikten av att identifiera och uppmuntra grupper av elever som skulle gynnas särskilt av att delta. Exempelvis har diskussioner endast i begränsad grad förts om hur elever som kommit långt i sin kunskapsutveckling skulle kunna gynnas av att delta.

För att den extra studietiden ska ha en hög kvalitet är det viktigt att särskilt uppmuntra de elever som har stora behov av den extra studietiden. Genom den extra studietiden ska elever ges möjlighet att få stöd i skolarbetet, oavsett hur långt eleven kommit i sin kunskapsutveckling, exempelvis genom att ta igen, befästa eller fördjupa sina ämneskunskaper. Den extra studietiden ska även kunna användas av elever för att utveckla och använda olika inlärningsstrategier samt för att planera, genomföra och utvärdera det egna lärandet.¹ Även elever som når de betygskriterier som minst ska uppfyllas kan ha behov av extra studietid för att nå längre i sin kunskapsutveckling.

Skolinspektionen rekommenderar därför rektorn att utifrån en analys av elevernas behov förtydliga för lärare att de särskilt ska uppmuntra elever som har stora behov av att delta i undervisning i form av extra studietid att delta, till exempel de elever som inte når betygskriterierna eller de elever som gör det men har förutsättningar att nå längre.

Utvecklingsområde 2

- Rektorn behöver bemanna den extra studietiden utifrån identifierade behov hos eleverna.

Granskningen visar att bemanningen av den extra studietiden inte styrs av identifierade behov hos eleverna. Det faktum att övriga lärare på skolan finns tillgängliga täcker visserligen upp för elevernas eventuella efterfrågan av olika ämneskompetens, men det innebär ytterligare ett moment för eleven och bidrar inte till att skapa intresse och engagemang hos elever utifrån att just deras behov tillgodoses.

För att den extra studietiden ska ha en hög kvalitet är det viktigt att rektorn tillsammans med arbetslagen bemannar den extra studietiden utifrån de behov som identifierats hos eleverna. Dessa behov kan vara identifierade utifrån kunskapsresultat, men det behöver dock inte alltid handla om ämnen där elevers kunskapsresultat är lägre. Syftet med den extra studietiden är att oavsett elevernas kunskapsnivå skapa bättre förutsättningar för elever att nå längre i sin kunskapsutveckling.

Skolinspektionen rekommenderar därför rektorn att i större utsträckning utgå från de behov hos eleverna som identifierats genom skolans uppföljningsarbete vid bemanningen av den extra studietiden. En tydligare anpassning av den extra studietiden utifrån identifierade behov kan också fungera som ett led i att göra det mer stimulerande och lockande för elever att delta i den extra studietiden.

¹ Prop. 2021/22:111, *Mer tid till lärande – extra studietid och lovskola*, s. 15-16

Undervisningens genomförande

Det här området rör undervisningens genomförande inom den extra studietiden. Med genomförande avses i detta sammanhang planering, genomförande och uppföljning av den extra studietiden.

Lärarna genomför i låg utsträckning undervisning inom den extra studietiden som utgår från elevernas behov och motiverar dem till att ta del av den extra studietiden.

Lärares information och uppmuntran om att delta i den extra studietiden

Lärarna informerar övergripande om den extra studietiden och att den är öppen för alla och frivillig, men det finns inte något gemensamt arbete för att uppmuntra elever att delta i den extra studietiden. Av intervju med lärare framgår att de informerar eleverna och deras vårdnadshavare om den extra studietiden vid terminsstart och vid utvecklingssamtal. Lärarna brukar även påminna om den extra studietiden i början av veckan. Dock framgår av intervjuer med både rektorn, lärarna att det inte finns ett gemensamt arbete kring hur de kan uppmuntra elever på ett sätt som gör den extra studietiden mer lockande för eleverna att faktiskt nyttja den. Detta bekräftas även i intervjuer med eleverna. Av både inskickat material och intervjuer framgår att det är mycket få elever som deltar i den extra studietiden, och eleverna som inte brukar delta berättar att de skulle vara mer intresserade av att delta om det var fler elever som gick dit eller om den låg på en bättre schemaposition.

Granskningen visar att enskilda lärare särskilt uppmuntrar specifika elever att delta, men variationen av identifierade behov är begränsad. Av intervju med lärare framgår att dessa elever uppmuntras utifrån att de behöver arbeta mer i ett visst ämne, som de exempelvis tycker är svårt eller har missat vid sjukdom. Dock framgår att det inte förekommer att elever specifikt uppmuntras utifrån andra typer av behov, exempelvis att kunna fördjupa sig i ett ämne. Eleverna berättar att lärarna informerat om den extra studietiden, och att alla är välkomna, men beskriver endast att elever blivit uppmuntrade utifrån att de varit frånvarande från skolan och behöver ta igen uppgifter eller av annan anledning ligger efter i ett ämne. I intervju med både lärare och rektor framgår att det inte finns ett gemensamt arbete kring vilka elever eller grupper av elever som särskilt ska uppmuntras utan varje lärare avgör det enskilt.

Lärares planering av den extra studietiden

Granskningen visar att elevernas ordinarie lärare i vissa fall planerar vad eleverna ska arbeta med på den extra studietiden, men att det är främst eleverna som bestämmer själva vad de ska arbeta med. Av intervjuer med lärare framgår att det förekommer att elevernas ordinarie lärare tillsammans med eleverna planerar specifika uppgifter som eleverna ska arbeta med, exempelvis om en elev varit sjuk och ska arbeta med något hen missat. Dock berättar lärarna att eleven i dessa fall ofta väljer att inte gå på den extra studietiden, trots att en sådan planering gjorts. Både lärare och elever berättar att de elever som deltar i den extra studietiden ofta går dit spontant och väljer själva vad de arbetar med utan att läraren varit involverad. Eftersom det är så få elever som deltar i den extra studietiden uppger lärarna att det är svårt att ge exempel eller beskriva hur det generellt sett går till. Flera lärare har inte haft några elever som deltagit i den extra studietiden.

Det sker ingen kommunikation av elevernas planering mellan ordinarie lärare och de lärare eller övrig personal som är ansvariga för den extra studietiden. Av intervjuer med lärare och elever framgår att läraren som ansvarar för den extra studietiden inte på förhand vet vad eleverna ska arbeta med, utan eleverna berättar vad de ska göra när de kommer dit.

Genomförande av extra studietid

Granskningen visar att elever i viss utsträckning ges ett aktivt lärarstöd på den extra studietiden. Av intervjuer med lärare framgår att eleverna generellt sett arbetar individuellt på den extra studietiden och att lärarna går runt och ger stöd till eleverna. Det förekommer även att elevernas ordinarie lärare kommer in för att ge stöd till sina elever. Även rektorn uppger att hen uppfattar att lärarna ger ett aktivt lärarstöd. I intervju med elever framgår dock att de inte alltid får den hjälp de behöver. På den observerade lektionen gavs vissa elever ett aktivt lärarstöd genom att en av lärarna satt och hjälpte ett par av eleverna längre stunder.

Undervisningen på den extra studietiden genomförs till viss del på ett sätt som gör att eleverna upplever den som stimulerande eller bibehåller deras engagemang. I intervju med eleverna framgår att de tycker att vissa lärare är bra på att förklara, men att det på den extra studietiden ofta förekommer att lärare säger hur eleverna ska skriva istället för att förklara på ett sätt så att de förstår. Vidare anser eleverna att den extra studietiden skulle bli mer stimulerande om fler elever var där. Lärarna som ansvarar för den extra studietiden ger exempel på att elever uppskattat den extra studietiden och upplevt det som en trevlig stund när de deltagit. Dock framgår av samtliga intervjuer att det är få elever som deltar och att det aldrig förekommer att elever utnyttjar mer än en timme av de två som erbjuds.

Lärares uppföljning av den extra studietiden

Av granskningen framgår att elevens ordinarie lärare i viss mån följer upp elevens arbete på den extra studietiden. Av intervju med lärarna som ansvarar för den extra studietiden framgår att de ofta stämmer av elevernas arbete med ordinarie lärare i direkt anslutning till den extra studietiden. En förutsättning för detta har dock varit att eleverna inte stannat hela den extra studietiden som erbjuds, vilket frigör tid för lärarna. Eftersom det är så få elever som deltar i den extra studietiden är det flera av de intervjuade lärarna som inte haft elever som deltagit på den extra studietiden och därmed inte heller följt upp något arbete. I intervjuer med lärarna och rektorn framgår att det inte finns några gemensamma rutiner kring uppföljning av elevernas arbete.

Identifierat utvecklingsområde

I syfte att ytterligare höja verksamhetens kvalitet inom området bedömer Skolinspektionen att följande utvecklingsarbete behöver inledas:

- Lärarna behöver utveckla arbetet med att uppmuntra eleverna till att delta i den extra studietiden.

Granskningen visar att lärarna visserligen informerar om möjligheten att ta del av den extra studietiden, men att det inte finns ett gemensamt arbete kring att uppmuntra eleverna att delta i den extra studietiden, och skapa intresse för den, på ett sätt som lockar elever att delta.

För att den extra studietiden ska hålla hög kvalitet behöver lärarna motivera och uppmuntra elever både inför och under den extra studietiden. Det är också viktigt att lärarna genom att tydligt förmedla syfte och mål med den extra studietiden utifrån olika elevgruppers behov skapar en positiv inställning till att delta i den extra studietiden. Att uppmuntra till deltagande är en viktig del i skolans arbete med den extra studietiden, och att förmedla att den extra studietiden kan bidra till att alla elever, oavsett kunskapsnivå, utvecklas så långt som möjligt.²

Skolinspektionen rekommenderar därför lärarna att utveckla gemensamma arbetssätt för att uppmuntra elever till att delta i den extra studietiden. Det handlar exempelvis om att stärka elevernas intresse för den extra studietiden. En del av detta arbete kan med fördel bestå av att kartlägga elevernas egna behov och

² Prop. 2021/22:111, *Mer tid till lärande – extra studietid och lovskola*, s. 19

önskemål och på så sätt hitta förklaringar till varför så få elever deltar på den extra studietiden.

På Skolinspektionens vägnar

X Tobias Thorén

Beslutsfattare
Signerat av: Tobias Thorén

X Maja Beckman

Föredragande
Signerat av: Maja Beckman

I den slutgiltiga handläggningen av ärendet har även utredaren Sara Algulin deltagit.

Bilaga 1: Bakgrundsuppgifter

Besöket genomfördes 17-18 januari 2024 av utredarna Maja Beckman och Sara Algulin.

Irstaskolan ligger ca tio kilometer utanför Västerås centrum. Skolans verksamhet omfattar förskoleklass samt årskurserna 1 till 9. Våren 2023 hade skolan 833 elever varav ungefär 300 elever på högstadiet, samt 110 medarbetare. Ungefär en tredjedel av eleverna åker skolskjuts. Skolledningen består av en rektor och två biträdande rektorer. Rektorn arbetar själv mot högstadiet medan de två biträdande arbetar mot förskoleklass och lågstadiet respektive mellanstadiet. Skolan har sex förstelärare och en arbetslagsledare per stadium.

Bilaga 2: Underlag för bedömning

Bedömningarna i detta beslut grundar sig på:

- Två gruppintervjuer med lärare
- Tre gruppintervjuer med elever
- En intervju med rektorn
- En observation av undervisningen vid extra studietid
- Insända dokument och skriftliga svar på frågor från rektorn

Innan beslut har fattats har underlaget kommunicerats med huvudmannen.

Bedömningsområden

Bedömningarna görs i relation till kvalitetskriterier som Skolinspektionen tagit fram inom ramen för granskningen.

Inom respektive område granskas skolenhetens arbete inom följande delar:

Frågeställning 1: I vilken utsträckning ger rektorn förutsättningar för undervisning inom den extra studietiden som utgår från elevernas behov och som motiverar dem till att ta del av den extra studietiden?

- Rektorns kommunikation om den extra studietiden.
- Rektorns bemanning av den extra studietiden.
- Förutsättningar som rektorn ger för planering och uppföljning.

Frågeställning 2: I vilken utsträckning genomför lärarna undervisning inom den extra studietiden som utgår från elevernas behov och som motiverar dem till att ta del av den extra studietiden?

- Lärarnas information och uppmuntran till elever om att delta i den extra studietiden.
- Lärarnas planering av den extra studietiden.
- Genomförande av den extra studietiden.
- Lärarnas uppföljning av den extra studietiden.

Mer information om kvalitetsgranskningen finns på Skolinspektionens hemsida:

<https://www.skolinspektionen.se/aktuellt/granskningar-pa-gang/arbetet-med-extra-anpassningar-och-sarskilt-stod-under-elevernas-hela-dag-i-skolan-och-i-fritidshemmet/>

Bilaga 3: Författningsstöd

Bedömningsområde 1 och 2

10 kap. 5 a § skollagen (2010:800)

Elever i årskurs 4-9 ska erbjudas att frivilligt delta i undervisning i form av extra studietid. Erbjudandet ska omfatta minst två timmar per vecka. Undervisningen ska anordnas under eller i direkt anslutning till skoldagen vid den skolenhet eleven tillhör.

Extra studietid ska inte räknas in i den minsta totala undervisningstiden enligt 5 §. *Lag (2022:730).*

Prop. 2021/22:111 *Mer tid till lärande – extra studietid och lovskola*

Av propositionen framgår bland annat att den extra studietiden ska ge elever möjlighet att få stöd i skolarbetet. Det kan handla om hjälp med läxor men även annat skolarbete utanför ordinarie undervisningstid. Den extra studietiden riktar sig till alla elever, oavsett hur långt eleven kommit i sin kunskapsutveckling. Den extra studietiden ska ge elever möjlighet att ta igen, befästa eller fördjupa sina ämneskunskaper. Den extra studietiden ska även kunna användas av elever för att utveckla och använda olika inlärningsstrategier samt för att planera, genomföra och utvärdera det egna lärandet.

Vidare framgår att den extra studietiden ska vara undervisning inom grundskolan. Lärare ska ansvara för och leda den extra studietiden men även annan lämplig personal kan medverka. Rektorn ansvarar för organiseringen av den extra studietiden på respektive skolenhet. Huvudmannen har det övergripande ansvaret för att den extra studietiden anordnas samt närmare definierar verksamhetens innehåll. Huvudmän ska få anordna extra studietid genom fjärrundervisning under samma förutsättningar som för övrig fjärrundervisning i grundskolan.³

³ Prop. 2021/22:111 *Mer tid till lärande – extra studietid och lovskola*, s. 12-20